

УДК 811.161.2'243+81'36

Бойчук О.А.

доцент кафедри громадського здоров'я і гуманітарних дисциплін ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СЕРЕД АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ (ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ)

У поданому дослідженні проаналізовано особливості формування граматичної компетенції серед англомовних студентів під час вивчення української як іноземної на початковому рівні та визначено труднощі, пов'язані з формуванням цих навиків. Зосереджено увагу на особливостях вивчення категорій роду та відмінка іменника, особових форм дієслова.

Ключові слова: українська мова як іноземна, граматична компетенція, граматичні категорії, частини мови.

Вивчення будь-якої іноземної мови, української зокрема, це, зазвичай, довготривалий та складний процес, який передбачає формування та набуття навиків на різних рівнях. Найвищим рівнем володіння іноземною мовою, безперечно, вважається набуття комунікативної (мовленнєвої) компетенції, однією із ключових компонентів якої є граматична компетенція. На наш погляд, саме правильне і грамотне формування цих навиків на початковому рівні вивчення іноземної мови стане в подальшому запорукою успіху.

Загалом питання семантизації граматичного матеріалу вважається достатньо опрацьованим у сучасній науковій літературі. Зокрема окреслення найбільш ефективних методів, прийомів, способів формування граматичної компетенції поставало в центрі наукових зацікавлень багатьох дослідників (О. Вєтохов, Г. Воронцова, Р. Мартинова, Н. Складенко, В. Цетлин, Ю. Павлов, П. Сисоєв, С. Ніколаєва, В. Сафонова, А. Нірш, О. Антонів, З. Федорова та ін.). Утім питання не можна вважати достатньо вивченим, оскільки більшість досліджень є або більш теоретичного спрямування, або досить узагальненого змісту, або ж не стосуються української мови як іноземної. В цьому полягає **новизна та актуальність** поданих матеріалів.

Мета дослідження – проаналізувати особливості формування граматичної компетенції серед англомовних студентів під час вивчення

української як іноземної на початковому рівні та визначити труднощі, пов'язані з формуванням цих навиків.

Основний зміст дослідження.

Під час вивчення української мови як іноземної англомовними студентами виникає ряд труднощів, пов'язаних, зазвичай, із різним походженням та відмінною структурою зазначених мов. Ці труднощі особливо очевидні на початковому рівні вивчення української мови.

1. Щонайперше, звернімося до такої категорії, як рід іменника.

На відміну від англійської, розподіл на роди в українській мові не пов'язаний із належністю до живих чи неживих предметів, а також не завжди визначається належністю до певної статі. Категорія роду в українській мові визначається за типом закінчень. Відтак англомовних студентів на початковому рівні вивчення української мови бентежить належність, наприклад, іменника «стіл» до чоловічого роду. На цьому етапі вивчення мови вважаємо доречним поєднати вивчення роду іменника (як базової, вихідної форми цієї частини мови) із формуванням лексичного мінімуму. Відтак ефективніше опрацьовувати категорію роду (а відтак і числа) в межах певної тематичної групи слів, як-от, «Знайомство, сім'я», «Їжа», «Одяг», «Місто» тощо. Прикладом може слугувати таке завдання:

Заповніть таблицю / Complete the table.

Чоловічий рід	Жіночий рід	Середній рід	Множина

Батько, мати, бабуся, дідусь, брат, сестра, племінники, дитина, дитячко, малюк, мачуха, вітчим, друг, подруга, сім'я, знайомство, лікар, професія, Олена, Оксана, Максим, батьки, онук, онука, онуки.

В подальшому цей же набір лексем доречно використовувати під час вивчення прикметників (зокрема їх сполучуваності з іменниками), займенників та інших частин мови. Таке систематичне повторення вихідних форм є надзвичайно корисним завданням. Адже в такий спосіб формується база для сприйняття та відпрацювання на комунікативному рівні категорії відмінка.

2. Категорія відмінка іменника.

Чи не найбільш важливим (в цей же час і найскладнішим) чинником для формування граматичної компетенції є відпрацювання категорії відмінка (щонайперше іменника). Хоча в обох мовах ця категорія присутня, кількість відмінків та особливості їх утворення відрізняються.

Труднощі вивчення відмінкових форм на початковому рівні зумовлені тим, що студенти повинні розуміти зміст речення, мати інформацію про його будову, орієнтуватися у синтаксичних зв'язках між підметом і присудком та другорядними членами речення.

Одним із відмінків, який зазвичай викликає труднощі, є знахідний (зокрема у значення прямого об'єкту – «direct object»): по-перше, в цьому значенні немає прийменника, який би зорієнтував або наштовхував на вибір відмінкових закінчень; по-друге, треба чітко усвідомлювати значення дієслова в реченні, яке потребує саме знахідного відмінка; по-третє, необхідно розрізняти живі та неживі предмети, адже кожен із них у знахідному відмінку матиме різне закінчення.

На початковому рівні також є складним завдання, що полягає у порівнянні чи використанні одночасно декількох відмінків (особливо з однаковими прийменниками). Прикладом може слугувати розрізнення знахідного відмінка з прийменником *в / на* (на позначення напрямку руху) та місцевого з тими ж прийменниками, але на позначення місця. Наприклад: *Я йду в лікарню / Я працюю в лікарні.*

3. Особові форми дієслова.

Звичайно, без дієслів не можливе мінімальне висловлення, тому ця частина мови є надзвичайно важливою для формування граматичної компетенції студентів. Особливість українських дієслів полягає в тому, що вони пов'язані з іменниками (адже керують певними відмінками) та мають ряд індивідуальних граматичних категорій. Знову ж таки для англомовних студентів суттєво ускладнює наявність системи видових закінчень (у теперішньому та майбутньому часі) та родових ознак (у минулому часі). Усе це вимагає від викладача, щонайперше, роботи над вивченням інфінітивних форм дієслів. В подальшому їх можна вводити в контекст речення «Я люблю / хочу / буду + інфінітив» (такі завдання передбачають, з одного боку, закріплення вивчених інфінітивних форм дієслів; з іншого боку, елементи діалогу (через питання-відповідь) дають можливість знайомитися або відпрацювати особові форми дієслів любити / хотіти / бути).

Висновки. Отже, формування граматичної компетенції є доволі складним процесом. Враховуючи особливості походження та функціонування української мови, вивчення ряду граматичних категорій викликає у англомовних студентів (особливо на початковому рівні) певні труднощі, окремі з яких були проаналізовані. Їх врахування допоможе зробити процес навчання більш ефективним та результативним.